Registered in Germany **Europa Revue Journal**
ISSN: 1862-6564 **Vol. 6 No. 6 (2026) Published June 16, 2026**

TRANSITION TO A GREEN ECONOMY AND ITS LEGAL FOUNDATIONS: ANALYSIS OF NATIONAL AND INTERNATIONAL EXPERIENCE

Boburmirzo To‘lqin o‘g‘li A‘zamov

Student of the M.S. Vosiqova Academic Lyceum under Tashkent State University of Law

Email: azamovbobur007@gmail.com Phone: +998 95 179 00 49

Abstract

This article provides an in-depth analysis of the theoretical and conceptual aspects of the transition to a green economy, as well as its international and national legal frameworks. The current legislative base of the Republic of Uzbekistan in achieving decarbonization and sustainable development goals, particularly normative legal acts in the field of renewable energy sources and green financing, is examined. Furthermore, existing gaps in national legislation are identified, and specific scientifically grounded proposals for improving legal mechanisms are developed.

Keywords

green economy, legal framework, renewable energy, sustainable development, carbon tax, climate change, green bonds, circular economy.

YASHIL IQTISODIYOTGA O‘TISH VA UNING HUQUQIY ASOSLARI: MILLIY VA XALQARO TAJRIBA TAHLILI

A‘zamov Boburmirzo To‘lqin o‘g‘li

Toshkent davlat yuridik universiteti huzuridagi M.S.Vosiqova nomidagi akademik litsey o‘quvchisi

azamovbobur007@gmail.com +998 95 179 00 49

Annotatsiya: Ushbu maqolada yashil iqtisodiyotga o‘tishning nazariy va konseptual jihatlari, uning xalqaro va milliy huquqiy asoslari chuqur tahlil qilingan. O‘zbekiston Respublikasining dekarbonizatsiya va barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishdagi joriy qonunchilik bazasi, xususan, qayta tiklanuvchi energiya manbalari va yashil moliyalashtirish sohasidagi normativ-huquqiy hujjatlar ko‘rib chiqilgan.

Shuningdek, milliy qonunchilikdagi mavjud bo‘shliqlar, chunonchi, uglerod solig‘i va korporativ boshqaruvdagi ekologik standartlar aniqlanib, huquqiy mexanizmlarni takomillashtirish bo‘yicha aniq ilmiy asoslangan takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar:

yashil iqtisodiyot, huquqiy asoslar, qayta tiklanuvchi energiya, barqaror rivojlanish, uglerod solig‘i, iqlim o‘zgarishi, yashil obligatsiyalar, sirkulyar iqtisodiyot.

Аннотация: В данной статье проведен глубокий анализ теоретических и концептуальных аспектов перехода к зеленой экономике, а также ее международных и национальных правовых основ. Рассмотрена действующая законодательная база Республики Узбекистан в достижении целей декарбонизации и устойчивого развития, в частности, нормативно-правовые акты в сфере возобновляемых источников энергии и зеленого финансирования. Кроме того, выявлены пробелы в национальном законодательстве и разработаны конкретные научно обоснованные предложения по совершенствованию правовых механизмов.

Ключевые слова: зеленая экономика, правовые основы, возобновляемая энергия, устойчивое развитие, углеродный налог, изменение климата, зеленые облигации, циркулярная экономика.

Jahon hamjamiyati oldida turgan global ekologik inqirozlar, iqlim o‘zgarishi va tabiiy resurslarning tugab borishi an'anaviy chiziqli iqtisodiy modellardan voz kechishni talab etmoqda. Birlashgan Millatlar Tashkilotining Atrof-muhit bo‘yicha dasturi tomonidan yashil iqtisodiyot inson farovonligi va ijtimoiy adolatni yaxshilaydigan, shu bilan birga ekologik xavflar va ekologik tanqislikni sezilarli darajada kamaytiradigan iqtisodiyot sifatida ta'riflanadi. O‘zbekiston uchun yashil iqtisodiyotga o‘tish nafaqat ekologik xavfsizlikni ta'minlash, balki xalqaro maydonda raqobatbardoshlikni oshirish, xorijiy investitsiyalarni jalb qilish va iqtisodiy barqarorlikni saqlashning muhim omili hisoblanadi. Ushbu strategik maqsadlarga erishish tizimli, zamonaviy va xalqaro standartlarga mos huquqiy bazani shakllantirishni taqozo etadi.

Yashil iqtisodiyot huquqi xalqaro ommaviy huquqning yeni va tez

rivojlanayotgan tarmog‘idir. Uning shakllanishi bir nechta fundamental xalqaro hujjatlarga tayanadi. BMTning Iqlim o‘zgarishi bo‘yicha doiraviy konvensiyasi va Parij bitimi davlatlar zimmasiga global issiqlikni sanoatlashishdan oldingi davrga nisbatan ikki darajadan past darajada ushlab turish va uni bir yarim darajagacha cheklash harakatlarini amalga oshirish yuzasidan yuridik majburiyatlarni yuklaydi. O‘zbekiston ushbu bitimni ratifikatsiya qilib, issiqxona gazlari tashlanmalarini sezilarli darajada qisqartirish majburiyatini olgan. Shuningdek, Barqaror rivojlanish maqsadlari doirasidagi arzon va toza energiya hamda iqlim o‘zgarishiga qarshi kurashish prinsiplari davlatlarning milliy qonunchiligiga yashil iqtisodiyot qoidalarini implementatsiya qilishni talab etadi. Bu xalqaro hujjatlar davlatlar ichki huquqiy tizimi uchun yumshoq huquq va qattiq huquq normalarini uyg‘unlashtirgan holda majburiy hamda rag‘batlantiruvchi mexanizmlarni yaratib berdi.

So‘nggi yillarda O‘zbekiston iqtisodiyotni karbonsizlashtirish bo‘yicha salmoqli yuridik qadamlarni tashladi. Ushbu jarayonclosing huquqiy asoslari ierarxik jihatdan bir qator muhim normativ-huquqiy hujjatlar orqali tartibga solinmoqda. Davlat rahbarining qarorlari bilan tasdiqlangan mamlakatni yashil iqtisodiyotga o‘tkazish strategiyasi qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirish va energiya samaradorligini oshirishni yuridik jihatdan mustahkamladi. Qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish to‘g‘risidagi qonun esa ushbu sohadagi munosabatlarni, xususan, sarmoya kirituvchi investorlar uchun kafolatlar, bojxona imtiyozlari va yashil tarif tizimini joriy etish uchun dastlabki huquqiy poydevorni yaratdi. Bundan tashqari, Davlat-xususiy sheriklik to‘g‘risidagi qonun xalqaro investorlar bilan uzoq muddatli energiya sotib olish shartnomalarini tuzishning qonuniy mexanizmini kafolatladi. Biroq qonunchilik bazasi qanchalik tez rivojlanmasin, huquqni qo‘llash amaliyoti va chuqur tahlillar tizimda bir qator yuridik murakkabliklar va bo‘shliqlar adatlanayotganini ko‘rsatmoqda.

Yashil iqtisodiyotga o‘tish faqatgina muqobil energetika ob'yektlarini qurish bilan cheklanmaydi, balki u butun moliya va soliq tizimini ekologik prinsiplarga moslashtirishni talab qiluvchi kompleks yuridik jarayondir. Shu nuqtai nazardan birinchi navbatda uglerod narxini belgilash va emissiyalar savdosi tizimi huquqiy

asosining yo‘qligi ko‘zga tashlanadi. Rivojlangan davlatlarda ekologik zararni qoplashning eng samarali huquqiy usuli hisoblangan uglerod solig‘i yoki kvotalar savdosi tushunchasi milliy Soliq kodeksida hali o‘z aksini topmagan, bu esa yirik sanoat korxonalarida texnologiyalarni modernizatsiya qilishga bo‘lgan iqtisodiy-huquqiy motivatsiyani pasaytiradi. Keyingi masala yashil moliya va yashil obligatsiyalar regulyatsiyasi bilan bog‘liq bo‘lib, milliy qimmatli qog‘ozlar bozorida yashil obligatsiya tushunchasining aniq huquqiy mezonlari va taksonomiyasi to‘liq shakllanmagan. Kapital bozorini rivojlantirish to‘g‘risidagi qonunchilikda emissiya qilingan mablag‘larning aynan ekologik toza loyihalarga yo‘naltirilishini nazorat qiluvchi qat'iy yuridik mexanizmlar yetishmaydi.

Shu bilan birga, sirkulyar iqtisodiyot huquqiy doktrinasining zaifligi ham jiddiy tahlilni talab qiladi. Sanoat va maishiy chiqindilarni qayta ishlash huquqiy jihatdan faqatgina ekologik nazorat organlari vakolati doirasida qolmoqda hamda chiqindisiz texnologiyalarni joriy etuvchi korxonalar uchun kengaytirilgan ishlab chiqaruvchi javobgarligi mexanizmi qonunchilikda to‘laqonli o‘z ifodasini topmagan. Korporativ huquqda esa aksiyadorlik jamiyatlari va davlat ishtirokidagi korxonalar uchun ekologik va ijtimoiy boshqaruv hisobotlarini topshirish majburiy yuridik xarakterga ega emasligi korporativ boshqaruvda ekologik xavflarni baholash tizimini oqsatmoqda.

Yashil iqtisodiyotga o‘tish jarayonini huquqiy jihatdan ta'minlash milliy qonunchilikni xalqaro standartlarga chuqur integratsiya qilishni talab etadi. Yuqoridagi tahlillardan kelib chiqib, huquqiy mexanizmlarni takomillashtirish bo‘yicha bir qator muhim takliflarni ilgari surish mumkin. Birinchidan, atrof-muhitni muhofaza qilish emas, balki aynan iqtisodiy munosabatlarni ekologizatsiya qilishni, yashil investitsiyalar kafolati va ekologik innovatsiyalar uchun imtiyozlarni tartibga soluvchi maxsus qonun hujjatini yoki yaxlit Ekologik Kodeksni qabul qilish zarur. Ikkinchisidan, xalqaro tajribaga asoslanib, uglerod ko‘p ajratuvchi ishlab chiqarish turlariga bosqichma-bosqich uglerod solig‘ini joriy etish va yig‘ilgan mablag‘larni maqsadli ravishda yashil loyihalarga yo‘naltirishni Soliq kodeksida huquqiy kafolatlash lozim. Uchinchidan, hukumat darajasida qaysi iqtisodiy faoliyat turlari

yashil hisoblanishini aniq belgilovchi Milliy Taksonomiya qabul qilinishi shart, bu esa yashil kreditlashda yolg‘on ekologik marketing kabi huquqbuzarliklarning oldini oladi. To‘rtinchidan, ishlab chiqaruvchilarga o‘zlari ishlab chiqargan mahsulotlarning yaroqlilik muddati tugagandan so‘ng uni utilizatsiya qilish bo‘yicha yuridik majburiyat yuklovchi kengaytirilgan ishlab chiqaruvchi javobgarligi mexanizmini qonuniylashtirish maqsadga muvofiqdir.

Xulosa qilib aytganda, O‘zbekistonda yashil iqtisodiyotga o‘tish siyosiy iroda bilan qo‘llab-quvvatlanmoqda. Biroq bu irodani real iqtisodiy natijalarga aylantirish uchun moliya, soliq, korporativ va xususiy huquq normalarini qamrab oluvchi, majburiy va rag‘batlantiruvchi normalar muvozanati ta'minlangan murakkab kompleks huquqiy arxitekturani qurish davr talabidir. Ushbu maqsadlar yo‘lida barcha huquqiy vositalarni safarbar etish iqtisodiyot taraqqiyotining fundamental kafolati bo‘lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi [Matn] : rasmiy tahrir. – Toshkent : O‘zbekiston, 2023. – 88 b.
2. Birlashgan Millatlar Tashkilotining Iqlim o‘zgarishi to‘g‘risidagi doiraviy konvensiyasi (Parij bitimi) [Matn] : xalqaro shartnoma. O‘zbekiston Respublikasining 2018-yil 2-oktyabrdagi O‘RQ-491-sonli Qonuni bilan ratifikatsiya qilingan // O‘zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to‘plami. – 2018. – № 40. – M. 784.
3. O‘zbekiston Respublikasining Soliq kodeksi [Matn] : rasmiy matn. – Toshkent : Adolat, 2020. – 612 b.
4. Davlat-xususiy sheriklik to‘g‘risida [Matn] : O‘zbekiston Respublikasining Qonuni, 2019-yil 10-may, O‘RQ-537-son // Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi. – 2019-y.
5. Qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish to‘g‘risida [Matn] : O‘zbekiston Respublikasining Qonuni, 2019-yil 21-may, O‘RQ-539-son // Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi. – 2019-y.
6. O‘zbekiston Respublikasining „Yashil“ iqtisodiyotga o‘tish strategiyasini

tasdiqlash to‘g‘risida [Matn]

: O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Qarori, 2019-yil 4-oktyabr, PQ-4477-son // Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi. – 2019-y.

7. Fayziyev, Sh. X. Atrof-muhitni muhofaza qilish huquqi [Matn] : darslik / Sh. X. Fayziyev. – Toshkent : TDYU nashriyoti, 2021. – 280 b.

8. Toshqulov, A. Iqtisodiyotni davlat tomonidan tartibga solishning huquqiy mexanizmlari [Matn] : ilmiy monografiya / A. Toshqulov va boshq. – Toshkent : Adolat, 2022. – 195 b.

9. Rakhimov, M. Legal frameworks of Renewable energy in Central Asia [Text] / M. Rakhimov // Central Asian Journal of Environmental Law. – 2023. – Vol. 4, № 2. – P. 45–58.

10. Towards a Green Economy: Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication [Text] / United Nations Environment Programme. – Nairobi : UNEP, 2011. – 624 p.